

Miejski Ośrodek
Pomocy Społecznej
w Katowicach

**„10 pytań
o rodzicielstwo zastępcze”
Katowicki poradnik
dla kandydatów
na rodziny zastępcze**

**PODARUJ DZIECIOM
NADZIEJĘ NA DOM**

Spis treści

1. Czym jest rodzina zastępcza a czym jest adopcja?.....	3
2. Kto może pełnić funkcję rodziny zastępczej	3
3. Czy wszystkie rodziny zastępcze są takie same?.....	4
4. Kiedy dziecko zostaje umieszczone w rodzinie zastępczej?.....	5
5. Dzieci umieszczane w rodzinie zastępczej.....	5
6. Bycie rodzina zastępczą—jakim zadaniom i obowiązkom winna sprostać rodzina zastępcza?.....	5
7. Jak długo trwa rodzina zastępcza?.....	6
8. Rodziny zastępcze w Katowicach—jak wygląda proces kwalifikacji?.....	6
9. Na jaką pomoc mogą liczyć katowickie rodziny zastępcze?.....	9
10. Gdzie się zgłosić gdy podejmiesz decyzję lub chcesz otrzymać więcej informacji?.....	9

„10 pytań o rodzicielstwo zastępcze”
Katowicki poradnik dla kandydatów na rodziny zastępcze

1. Czym jest rodzina zastępcza a czym jest adopcja?

Rodzina zastępcza jest ustanawiana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców naturalnych. Rodzina zastępcza współpracuje z rodziną naturalną w celu ułatwienia powrotu dziecka do rodziny naturalnej. Gdy jest to niemożliwe dąży się do przysposobienia dziecka, a w przypadku braku możliwości przysposobienia, zapewnia się opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym.

Adopcja natomiast jest przysposobieniem dziecka, czyli przyjęciem go na stałe do rodziny. Wiąże się to z konkretnymi konsekwencjami prawnymi. Rodzice adopcyjni mają takie same prawa i obowiązki jak rodzice biologiczni. Posiadają pełnię władzy rodzicielskiej wobec przysposobionego dziecka. Po orzeczeniu adopcji przez sąd, ustają wszelkie prawa i obowiązki adoptowanego dziecka wobec jego rodziny naturalnej jak i prawa rodziny naturalnej wobec dziecka. Kandydaci na rodziców adopcyjnych są przygotowywani do tej roli w ośrodkach adopcyjnych.

W związku z powyższym osoby pełniące funkcję rodziny zastępczej muszą być świadome czasowości opieki nad dzieckiem, a więc brać pod uwagę i akceptować możliwość powrotu dziecka do rodziny naturalnej, bądź umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej.

2. Kto może pełnić funkcję rodziny zastępczej

Funkcję rodziny zastępczej może pełnić zarówno małżeństwo, jak i osoba nie pozostająca w związku małżeńskim, jeżeli:

- dają rękojmię należytego sprawowania pieczy zastępczej;
- nie są i nie były pozbawione władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest im ograniczona ani zawieszona;
- wypełniają obowiązek alimentacyjny – w przypadku, gdy taki obowiązek w stosunku do nich wynika z tytułu egzekucyjnego;
- nie są ograniczone w zdolności do czynności prawnych;
- są zdolne do sprawowania właściwej opieki nad dzieckiem, co zostało potwierdzone:
  - zaświadczeniem o braku przeciwwskazań zdrowotnych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, wystawionym przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej;
  - opinią o posiadaniu predyspozycji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej (wystawioną przez zespół psychologów Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej);
- przebywają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

- zapewniają odpowiednie warunki bytowe i mieszkaniowe umożliwiające dziecku zaspokojenie jego indywidualnych potrzeb, w tym:
  - rozwoju emocjonalnego, fizycznego i społecznego,
  - właściwej edukacji i rozwoju zainteresowań,
  - wypoczynku i organizacji czasu wolnego;
- nie figurują w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym;
- pełnienie funkcji rodziny zastępczej niezawodowej lub zawodowej może być powierzone osobom, które nie były skazane prawomocnym wyrokiem sądu za umyślne przestępstwo;
- w przypadku rodziny zastępczej niezawodowej, co najmniej jedna osoba tworząca tę rodzinę musi posiadać stałe źródło dochodów.

3. Czy wszystkie rodziny zastępcze są takie same?

Wyróżniamy trzy rodzaje rodzin zastępczych:

Spokrewnione – czyli takie, gdzie funkcje rodziny mogą pełnić wstępni (dziadkowie, pradiadkowie) i rodzeństwo.

Niezawodowe – czyli małżonkowie lub inne osoby niespokrewnione z dzieckiem, wujostwo, kuzynostwo (osoby, które nie są wstępnymi i rodzeństwem).

Zawodowe – czyli małżonkowie lub inne osoby niespokrewnione z dzieckiem.

Wśród zawodowych rodzin zastępczych wyróżniamy:

- pełniące funkcje pogotowia rodzinnego – gdzie zostają umieszczone dzieci na pobyt czasowy, do czasu uregulowania ich sytuacji prawnej, nie dłużej niż na 4-8 miesięcy lub do zakończenia postępowania sądowego w sprawie: powrotu dziecka do rodziny, przysposobienia lub umieszczenia w rodzinnej pieczy zastępczej;
- specjalistyczne – gdzie umieszcza się dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, tj. niedostosowanych społecznie.

Przy doborze rodziny zastępczej dla dziecka uwzględnia się:

- osoby spokrewnione lub spowinowacone z dzieckiem, jeżeli dają gwarancję poprawy sytuacji dziecka;
- przygotowanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej;
- zasadę nierozłączania rodzeństwa;

4. Kiedy dziecko zostaje umieszczone w rodzinie zastępczej?

Dziecko zostaje umieszczone w rodzinie zastępczej, gdy rodzice naturalni z jakiegoś powodu nie mogą go wychowywać. Najczęściej do rodzin zastępczych trafiają dzieci z nieuregulowaną sytuacją prawną, kiedy to rodzice mają ograniczone lub zawieszono prawa rodzicielskie. Rzadziej zdarza się, że w rodzinach zastępczych umieszcza się dzieci, gdzie rodzice są pozbawieni władzy rodzicielskiej lub którzy wyrazili zgodę na przysposobienie.

5. Dzieci umieszczane w rodzinie zastępczej

W rodzinach zastępczych umieszczane są dzieci w różnym wieku. Te o uregulowanej sytuacji prawnej mogą być adoptowane. Natomiast są też dzieci starsze, z problemami zdrowotnymi, rozwojowymi lub posiadające liczne rodzeństwo - gdzie szanse na adopcję są mniejsze. Dla nich ustanowienie rodziny zastępczej jest jedyną szansą na stworzenie im sprzyjających warunków domowych, zapewnienie poczucia bezpieczeństwa, przynależności a także umożliwienie rozwiązania ich zdrowotnych i emocjonalnych problemów, wyrównywania indywidualnych deficytów rozwojowych oraz umożliwienie im startu w samodzielne życie.

6. Bycie rodziną zastępczą—jakim zadaniom i obowiązkom winna sprostać rodzina zastępcza?

Podstawowe zadania i obowiązki rodziny zastępczej to:

- sprawowanie osobistej opieki nad powierzonym dzieckiem;
- traktowanie dziecka w sposób sprzyjający jego rozwojowi, poczuciu godności i wartości osobistej;
- zapewnienie warunków bytowych, możliwości rozwoju psychicznego, duchowego, fizycznego i społecznego, możliwości właściwej edukacji, kształcenia, wyrównywania braków rozwojowych i szkolnych oraz rozwoju uzdolnień i zainteresowań, możliwości zaspokajania indywidualnych potrzeb dziecka, w tym także potrzeby wypoczynku i organizacji czasu wolnego;
- zapewnienie dostępu do przysługujących świadczeń zdrowotnych;
- zapewnienie ochrony przed bezprawną ingerencją w życie prywatne dziecka;
- umożliwianie kontaktu z rodzicami naturalnymi i innymi osobami bliskimi, współpraca z rodziną dziecka w celu ułatwienia powrotu dziecka do rodziny naturalnej, chyba że sąd postanowił inaczej;

- umożliwienie nawiązania i podtrzymywania osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rówieśnikami w celu zdobywania umiejętności społecznych;
- współpraca z ośrodkiem adopcyjnym, koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej;
- podnoszenie swoich kwalifikacji, w szczególności przez udział w szkoleniach.

7. Jak długo trwa rodzina zastępcza?

W zależności od powodu umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej może ona trwać do momentu pokonania przez rodziców trudności, które były powodem umieszczenia dziecka. Natomiast w sytuacji, gdy nie istnieją warunki umożliwiające powrót do domu, dziecko z uregulowaną sytuacją prawną może zostać umieszczone w rodzinie przysposabiającej. Jednakże w przypadku, gdy nie zachodzi żadne z powyższych - piecza zastępcza ustaje z mocy prawa po osiągnięciu przez wychowanka pełnoletności, tj. po ukończeniu 18 roku życia.

Pełnoletni wychowanek ma prawo przebywać w rodzinie zastępczej (za jej zgodą) do ukończenia nauki, ale górna granica wieku wynosi 25 lat. Piecza zastępcza ustaje także w sytuacjach:

- rezygnacji rodziny zastępczej ze sprawowanej funkcji;
- zmiany orzeczenia sądu w związku z umieszczeniem dziecka w innej rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo – wychowawczej;
- wydarzeń losowych.

8. Rodziny zastępcze w Katowicach—jak wygląda proces kwalifikacji?

Osoby ubiegające się o pełnienie funkcji rodziny zastępczej powinny zgłosić się do **Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej mieszczącego się w budynku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Katowicach przy ul. Wita Stwosza 7**, w celu uzyskania informacji na temat formalnych wymagań wobec kandydatów na rodziny zastępcze, zapoznaniem się z procedurą kwalifikacyjną oraz specyfiką funkcjonowania rodzin zastępczych.

Kandydat potwierdzający gotowość do podjęcia się roli rodziny zastępczej przechodzi przez proces kwalifikacji. Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej ustalają termin spotkania z kandydatem w jego miejscu zamieszkania, w celu rozeznania warunków mieszkaniowo – bytowych rodziny, stylu i trybu życia kandydata, jego sytuacji rodzinnej, zdrowotnej, zawodowej i finansowej.

Podczas wizyty w domu kandydata, obecny jest psycholog Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej oraz koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, który spisuje protokół oraz gromadzi dokumenty niezbędne w procesie opiniowania.

Podczas spotkania kandydat zostaje poinformowany o terminie przeprowadzenia badań psychologiczno-pedagogicznych, które pozwalają określić m.in. predyspozycje kandydata oraz jego kompetencje wychowawcze i motywację do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. Badania przeprowadzane są w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Katowicach.

Po ustaleniu przez zespół opiniujący czy kandydat spełnia warunki określone w obowiązujących przepisach, zostaje on skierowany na szkolenie, przy czym osoba nie pozostająca w związku małżeńskim uczestniczy w szkoleniu sama, a małżonkowie są zobowiązani uczestniczyć w szkoleniu wspólnie.

W przypadku, gdy sąd zwraca się do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej z wnioskiem o wydanie opinii o kandydatach na rodzinę zastępczą, procedura opiniowania nie ulega zmianie.

Kandydat uczestniczący w procesie opiniowania zobowiązany jest przedłożyć dokumenty, m.in.:

- zaświadczenie o zatrudnieniu i dochodach;
- potwierdzenie stałych miesięcznych wydatków i złożenie stosownego oświadczenia o niezaleganiu w opłatach związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego, oświadczenia kandydata o braku jakiegokolwiek zadłużenia, w tym mieszkaniowego;
- dokument umowy najmu lokalu (w przypadku mieszkania wynajmowanego) lub akt notarialny (w przypadku mieszkania własnościowego);
- zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia wystawione przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej;
- zaświadczenie o niekaralności, w przypadku kandydatów na rodzinę zastępczą niezawodową i zawodową;
- oświadczenie o wypełnianiu obowiązku alimentacyjnego oraz kwestii praw rodzicielskich (w odniesieniu do własnych dzieci);
- dokumenty potwierdzające wykształcenie kandydata.

9. Na jaką pomoc mogą liczyć katowickie rodziny zastępcze?

Rodziny zastępcze objęte są wsparciem prawnika, mediatora, pedagoga, psychologa oraz terapeuty w ramach bezpłatnej pomocy oferowanej przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach. Ponadto mogą liczyć na pomoc koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Mogą również brać udział w bezpłatnych szkoleniach podnoszących ich kwalifikacje i umiejętności czy uczestniczyć w spotkaniach grupy wsparcia dla rodzin zastępczych.

Dodatkowo rodziny zastępcze mogą liczyć na wsparcie finansowe, które obejmuje m.in.:

- świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej spokrewnionej;
- świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej niezawodowej i zawodowej;
- dodatek na dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności – na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania tego dziecka;
- dodatek na dziecko umieszczone w rodzinie zastępczej zawodowej na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich – na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania tego dziecka;
- atrakcyjne wynagrodzenie w przypadku zawodowych rodzin zastępczych.

Ponadto rodziny zastępcze mogą uzyskać mieszkanie na czas sprawowania tej funkcji.

10. Gdzie się zgłosić gdy podejmiesz decyzję lub chcesz otrzymać więcej informacji?

**Zespół ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Katowicach**

ul. Wita Stwosza 7, 40-040 Katowice

**tel. 32 606 18 46 do 56,
32 606 18 39 do 40**

e-mail: zpz@mops.katowice.pl

Miejski Ośrodek
Pomocy Społecznej
w Katowicach

Notatki

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

„10 pytań o rodzicielstwo zastępcze”
Katowicki poradnik dla kandydatów na rodziny zastępcze

